

Euskal errepublika independenteaz

Eduardo Apodaka

*UPV/EHUko Gizarte Psikologia eta Portaera Zientzien
Metodologia Saileko irakaslea*

Estatu feministarik?

Aspalditik dator kontua, baina entzun berri dugu iazko azaroan Ondarroan egin zen *Emakume Abertzaleen VI. Topaketa Feministen* eskutik. Topaketen leloa 'Euskal Herriaren burujabetza feminista lortzeko bidean' izan zen. Harez geroztik behin baino gehiagotan entzun eta irakurri dut euskal estatu feministarantz goazela, edo hura aldarrikatu behar dugula.

Aldi berean, beste horrenbestetan entzun dut euskara ezin dela izan subiranotasunaren ardatza, ezta estatu independentearen aldeko borrokaren muina ere. Euskalgintza eta independentismoa lokatzen ari diren seinalea?

Bi adibide (barka biezadate aipatuek txatalak testuingurutik erauzi izana). Unai Apaolaza honela mintzo da «patologia identitarioaz»:

Patologia honen adibidea da «Euskal Herria euskalduna, sozialista... ezean, ez dut independentziarik nahi» baieztapena. Euskal identitatearen inguruko matraka ematen duen independentismoa da unionismoari komeni zaiona... (<http://basque.criticalstew.org/?p=11644>).

Eta Jule Goikoetxeak patologia bera zein kaltegarria izan daitekeen gatzigatzen digu:

Euskal identitatea ez genuke soilik euskal hizkuntza eta pare bat dantza motekin lotu behar [...] larria deritzot, horren larria non euskal egitura politiko eta sozio-ekonomikorik gabeko euskal identitatea existitu daitekeela pentsatzeraino iristen diren batzuk (www.berria.eus/paperekoa/1955/022/001/2014-10-01/euskal_identitatea.htm).

Nola ez irakurri hori dena Ondarroari begira? Estatu feminista bai, baina euskalduna ez? Nola ukatu ahal zaio euskalgintzari feminismoari ematen zaion elikagai bera? Estatu feministarik badaiteke izan? Feminismoa ez al da identitarioa? Euskal identitatea zer da (dantzak eta hizkuntza!?) eta zergatik behar du egitura soziopolitikorik? Zergatik ote da identitatearen desira patologia eta ez estatu propioarena? Ba al da estatu bat izan edo desiratzea berezko balio bat? Ez al da azaldu, esplikatatu, argudiatu, edo hitz bakar batean legitimatu behar? Ez al da oso identitarioa desira hura?

Galderaz itota utzi naute, saiatuko naiz haietatik burua ateratzen.

Unibertsal modernoa: totalizazioaren fantasia gazi-gozo hura...

Feminismoak badu unibertsala dela aldarrikatzeko harrotasuna; hori bera ukatzen zaio euskarari, edota euskalgintzari. Unibertsaltasun hura, bistan da, aukera guztiak edota bizi-praktika guztiak artikulatzeko eta bestelakotzeko ahalmenaren aitortza da. Euskarak ez du halakorik: borroka sinbolikoa galtzen ari da, hemendik gutxira identitatearen diferentzia osagarri eta baliagarria baino ez da izango. Identitatea, bistan da, erdara da. Euskara edota dantzak osagarri eta apaingarri estetiko-politikoak omen dira (eta Identitatean gehiegi nabarmentzen direnean anomalia antojagarriak). Baina, gure kezka hurbilen atzetik korritzen den auzia unibertsaltasunaren bertsio zaharraren eta berrien arteko lehia da.

Unibertsaltasun zaharraren beharra bera jartzen dut kolo-kan. Haren diskurtsoan, feminismoa unibertsala izan daiteke

sistema orokorraren logika begi-bistan jartzen duelako, eta horregatik ere, denok inplikatzan dituen borroka delako. Handik etor dakioke hegemoniko eta legitimoa izateko behar duen unibertsaltasun hazia.

Modernitatean gogor saiatu dira ideologia politiko gehienak unibertsaltasuna lortzen: gehienek izan nahi izan dute munduaren logika bakarra (*Logos* delako hura) eta, bide-nabar, bakoitzaren xedeak (eta balioak zein interesak) unibertsalak zirela aldarrikatu dute. Unibertsala, horrela definiturik, Jainkoaren begiradaren ordezkotik sekularra da, dena bere begiradaren mende hartzen duen kontzientzia kreatzaile harena. Hala ere, Modernitatean bi unibertsal mota bereizi behar dira: errealitatea ezartzen duena eta erreala eraldatu nahi duena.

- Lehenengoa, azken finean, errealitatearen egitura baino ez litzateke, ahaztura bat nonbait: erreala zuzen-zuzenean bizitzeko ahaztu egiten baitugu hura noiz eta nola sortu zen, ahaztu zein menderatze eta ekoizte harremanetan taxutu zen. Unibertsala da, alde horretatik, eguneroko bizi-praktiketan eta egituretan naturalizaturik eta legitimaturik dugun guztia. Honetan, berebiziko eragimena aitortu ohi diogu Estatuari.
- Bigarrena eraldatze eta askatze-ideologiaren jarrera izan ohi da: guk badakigu zerk egituratzen duen errealitatea, badugu kontzientzia, zeren eta menderatzen eta zapaltzen gaituen logika hura da osotasuna egituratzen duen logika bera. Guk, hortaz, osotasunaren izenean aritu ahal dugu: gu gara Herria... Gu gara *unibertso sozial osoa* begi-bistan duen kontzientzia eta, ondorioz, hura osoki eraldatu ahal duen borondatea.

Baina biak uztartzen baditugu arazo askotxo izaten ditugu: nola pentsatu ahal du mendeko kontzientziak Unibertsala ez dela legitimoa? Edo Unibertsalean egokitu zaion tokia ez dela onargarria? Nola sentitu ahal du lotzen duen logikaren zentzugabetasuna (eta injustizia, eta legitimitate eza) mundua sentitzeko eta pentsatzeko Unibertsalak ezarririko sentierak

eta pentsabideak baino ez dituenak? Nondik aterako bestela izateko, bestela sentitzeko eta bestela pentsatzeko biderik?

Erantzun borobila dut galdera horientzat: Unibertsala beti izaten da partziala eta ez du inoiz 'totalizazioa' lortzen, hartarako munduko bortxa guztia erabilia ere. Eskerrak! Unibertsal

hori, badakigu, unibertsalarena egiten duen parte bat baino ez da eta, ondorioz, besteak *mendeko dibertsoak* izatera kondenatzen dituen. 'Kondena' diot, dibertso horiek mendeko osagarri gutxituak izan behar baitute, edo bestela guztiz desagertu. Asko dira, ostera, dibertso izatera mugatuta ere, sasi-unibertsala

Unibertsala beti izaten da partziala eta ez du inoiz 'totalizazioa' lortzen, hartarako munduko bortxa guztia erabilia ere. Eskerrak!

subertitzen dutenak, *dibertsoak* eta *subertsiboak* direnak. Eta badira nik defendatzen dudan bestelako unibertsaltasunaren eragileak: *dibertso subertsibo* guztiek unibertsaltasun totalizatzaileei aurre egitea dutelako unibertsal.

Edozein logika sozialek parte anitz ezartzen ditu beti. Soziala, oroit, parte askoren arteko harremanen eta harremanetan sortu multzoen izaera da. Jendeok ditugun ekoizpen sistema guztiak (ekonomia, sexua, hizkuntza...) sozialak eta sinbolikoak dira, beraz, guztietan parteak ari dira jokoan: toki eta une jakinetan jokatzen. Aniztasuna da sistema sozialetan ezinbesteko atondura. Hori da, hain zuzen, jende ororen paretotasunaren oinarri *prepolitikoa*, izan ere, denok gara joko sozio-sinbolikoetan egoera eta une partzialetan jokatu behar duten parteak. Usu, *subjektibitatea* deritzo kokapen partikular horri. Bide bakarra egon da historian subjektibitate aniztasuna ezabatzeko: parte baten totalizazioa. Hala eraiki dira eskuarki ezagutzen ditugun unibertsalak eta 'kontzientzia' hegemonikoak (eta horregatik, askorentzat, (euren) lekuz kanpoko kontzientziak direnez, faltsuak edota arrotzak direnak).

Baina, demaseko bortxa beharko lukete unibertsal horiek mendeko eta zapalduaren bizi-esperientzia erabat ezabatzeko,

esperientzia horietan behin eta berriro agertzen baitira parekotasun prepolitikoaren erresistentziak: esperientzia horietan hazi ahal da ‘kanpokotasunaren kontzientzia’, hots, hor sentitu eta ehundu ahal da Unibertsal faltsu harekin lotzen duen lokarria (eta joko sozial hura) ez dela norberaren Egile osoa, eta hor bete behar den jokalaria postu hura ez dela norberaren ‘identitate osoa’. Baduela nork zapalkuntzaz kanpoko *beste nor-izanik*, bestetasun menperagaitz bat, nonbait.

Erresistentzia borroka guztiek pentsatu behar izan dute kanpokotasun bat, alegia, zapalduak eta menderatuak ‘bere burua’ berez eta bereiz aldarrikatu, irudikatu edo eraiki behar izan dute nahitaez mendekotasunari aurre egiteko. Hori berez bada bestelako unibertsaltasun bat: singulartasun edo partikularitasun (propio)an tematzen diren subertsiboek komun dute antagoniko izan beharra.

Eta hori da interesatzen zaidan bestelako unibertsaltasuna: erresistentzia, eraldatze eta askatze-praktiken ‘unibertsaltasuna’. Lehen esan bezala, dibertso subertsiboen unibertsaltasuna. Bestelako unibertsala, beraz, ekoizpen sistema sozio-sinbolikoetan aniztasun ezabaezinaren arrastoen agerpena da. Antagonismoen etengabeko agerpen eta itzulera.

(Horretan ñabardura bat: antagonismoetan (bere buruaren) totalizazioa bilatzen duen parte bat izan ahal dugu eta totalizazio horri mugak eta hesiak jartzen dizkion beste bat. Argi dago zein den askatasun eta justiziaren alde egiten duena. Baina kontuz, askotan totalizazioa besteari egozten zaio, hau da, aniztasuna eta bestetasuna gauzatzen ari denari. Taktika arrunta da totalizazio sinbolikoan. Ondo dakigu euskaldunok euskara dela inposizio totalitarioa eta erdara askatasun unibertsala!)

Horrenbestez, nik totalizazio eta unibertsalizazio horiekin uko egingo nieke. Eta dibertsoen ‘parekotasun’ prepolitikoa *politiko* nola bihurtu pentsatzen hasiko nintzateke. Nola egin hori, gure kasuan, hau da, nola egin euskara (diferentzia partikular hura) diferentzien unibertsaltasunaren artikulatzaile?

Badakit kontu estrategikoa edo marketina izan daitekeela hau dena: Identitatearen unibertsala geure alde erabili ahal

dugu nonbait, diferentzia partikular baten mesedetan (berdintasunaren izenean, esaterako). Eta oso motibagarria izan daiteke, nola ez, Unibertsalaren plazerak eta erosotasunak, nonbaiten eta aldi baterako bada ere, desiratzea eta gozatzea. Hain dira onak Hiritarraren eta Humanoaren plazerak!

Haietan lohituta, ordea, gure anormalitate/singularitate partzial eta zapalduaren kontzientzia galtzen badugu, gureak egin du. Euskarari dagokionez, ez dezagun ahantz euskaldun askok ez dugula Hiritar Humanoa izateko arazorik, euskara bera ez bada; asko baikara gizon kapitaldun zuri heterosexual mende-baldarrak eta abar. Euskara da, beraz, askok eta askok dugun diferentzia gutxietsia eta beste etsia. (Bidenabar: inor ez da izari bakarrekoa, inork ez dihardu posizio sozial bakarrean...) Baina diferentzia gutxitu hori ez da denona, ez da bakarra. Eta ezin ditu joko soziopolitikoetan beste guztiak azpiratu. Egia da ekoizpen-sistemen begirada berezia ematen digula, boterearen ondorioak eta totalizazioaren indarkeria ikusarazten digula, geure-geurezkua dugula (hala sentitzen dugunok), baina begirada singular bat da beste askoren artean.

Beraz, totalizazioaren fantasiari uko egin diezaiogun proposatu nahi dut, eta haren ordeztu, erresistentzia eta diferentzia haustaileen artikulatze irekia proposatu.

Subordinazioaren ordeztu, artikulazioa

Artikulaziorako lehendabiziko ikasgaia azaldu dudana da: sasi-unibertsala salatu behar dugu eta dibertso subertsiboen unibertsala defendatu. Unibertsal horren muina 'bestetasun antagonikoa' da (sistemari oldartzen zaion kanpokotasun beregainekoa). Bestetasuna beti izaten da singularra eta partziala, *ergo*, beti izaten dira anitz eta ugari. Gure gaiari dagokionez: independentismoa eta euskalgintza antagonismoetan sortutako proiektuak dira: Unibertsal errearen kontra jotzen duten neurrian dira zentzudunak. Baina ez dira bestetasun antagoniko bakarrak, ezta beste ezer baino *Besteagoak* (unibertsal gisa agertu nahi duten borroken desira, Beste Antagonikoa izatea).

Bigarren ikasgaia baliokideen arteko kutsadura eta elkar ahalduntzea da. Aspaldian, Laclau eta Moufferen ideiak tar-teko, hedatu da artikulazio modurik eraginkorrena hustuketa dela. Adierazle huts batek omen du artikulatze-dohaina. Edo-zein 'irakurketa' onartzen duen adierazleak antagonismoetan diren baliokideak bere baitan artikulatu ahal dituela dio tesi horrek, gutxi asko. Horrela, 'estatu independentea' irakurri eta, nahikara, zera ulertuko genuke: feminismoa, sozialismoa, ekologismoa, euskara, edo (zergatik ez) ongi bizitzea, goi-teknologia edota osasun-sistema onak... Baina, adierazle hutsa izan dadin, adierazlea hustu egin behar omen dugu. Estatu independentea diogunean, besterik ezin omen dugu esan.

Estrategia makurra da hori. Gutxienik hiru arrazoirengatik:

- Ez duen berezkotasun bat ematen baitzaio estatu-desirari, estatu independente batek 'berezko balio nahikoa' izango balu bezala, berezko xedea balitz bezala.
- Hustuketa horretan estatu-desirak zentzua galtzen duelako irakurketa zehatzetan engaiaturik dagoenarentzat. Afektuak eta atxikimendua kaltetzen dira ekinbide hartan.
- Dibertso subertsiboei Adierazle Nagusia ezartzen dielako, alegia, Adierazle Jabea (sistemaren totalizazioari erantzunez, Bestetasun hegemoniko bat totalizatu nahi duena).

Nik ez dut nahi Independentismoa Adierazle Jabea izatea, beste subertsioak 'azpi-borrokak' izatera mugaturik. Alabaina, horrek ez du esan nahi une jakin batean borroka jakin batek beste guztiak sustatzeko indarririk ukan ezin dezakeenik. Hor dago strategiaren gakoa: une kritikoetan zein diren 'premiazkoagoak' edo 'irabazi errazagoak', unean-unean zein den baliabide eraginkorrena jakitea... Kasu, baliabidea edo tresna edo lanabesa edo bitartekoa, ez helburu gainordenatua.

Horrenbestez, estrategia ez da hustuketa, baizik eta zentzuen (esanahien, afektuen eta desiren) artikulazioa. Zapaltze eta menderatze logiken kontra gorpuzten diren dibertsitate subertsiboek ez dute euren artean lehiatu behar baten batek beste guztiak bere helburuen mende ezar ditzan, ezta hura

adierazle huts gisara aurkeztuta beste guztien ordezkari jardun dezan. Zein da alternatiba?

Adierazle hutsa baino, adierazle lokaren ideia nahiago dut. Adierazle lokak badu adierarik, baina gai da besteren bat konnotatzeko, iradokitzeko, gogorarazteko... Kasu honetan, *independentzia* adierazleak euskara, feminismoa, ekologismoa... esan nahi du; loka eta erraria, zabala eta irekia, denez, horiek eta gehiago esan ahal ditu. Jakina, ez du horietako bat ere guttiz 'harrapatzen', ezta haren ordezkari aritzen. Eta, parez pare ibiltzen direnez gero, elkar kutsatu, nahastu eta uztartzen dute.

Bestela esan, Kausa Handiaren tentazioari eutsi behar dugu, ez dagoelako denok batera batzen gaituen mendeko posizioarik, ez delako gutako inor menderatze-logika bakar baten taxukoa. Esperientziak irakatsi digu Kausa Handiaren izenean beste kausak txikitu eta mesprezatu egin direla, eta horrela ere, hainbat zapaltze-logika askoren mende geratu dela isilik eta geldirik, Kausa Handiaren logika bakarraren azpian. Kausa batek besteen energiak xurgatu beharrean, nahiago nuke kausa batetik bestera emozioak garraiatzen,

afektuak kutsatzen eta bizi-gogoak txertatzen asmatuko bagenu. Hortaz, kausa konstelazioaren irudia nahiago.

Nire proposamena independentzia adierazlea 'betetzea' da, xedez, balioz eta afektuz. Euskal identitatea sentitzen dutenei sentiarazi behar zaie hura dela euren aukera

Horrenbestez, nire proposamena independentzia adierazlea 'betetzea' da, esan dudan moduan xedez, balioz eta afektuz. Hartara, euskal identitatea (euskalduntasuna edo dena delakoa) sentitzen dutenei sentiarazi behar zaie hura dela euren aukera, bai eta feministei, ezkerzaleei, ekologistei eta abarrei ere. Hitz

gutxitan, inguru honetan izan diren *dibertsitate subertsibo baliokideen* aukera dela. Baina, esan dudan legez, besteek gauza bera esatea eduki beharko dute; esaterako, euskalgintza

edo feminismoa independentziaren aukera direla sentitu beharko lukete independentistek.

Lurralde honetan estatu independente berri bat altxatu nahi duenari zertarako eta zergatik galdetzen diot: nik proiektu hori zertan den jakin nahi dut. Ez baita estatua lurralde hauetan bizi diren jendeen patu halabeharrezkoa, ezta ezinbesteko hautua (ezta, nire uste anarkoide apalean, inorentzat ere). Eta badut, halaber, erantzun bat; nire gustuko erantzuna: independentismoak eskaintza zabala behar du izan, ez hutsa; gutxi asko *ondare komun* gisa definituz goazenak hauspotu eta ondu beharko lituzke: askatasuna, elkartasuna, parekotasuna, ongizatea, euskara, natura... Alabaina, nolatan izan daiteke independentzia horien guztien ongarria?

Propioa, norena?

Independentzia ahalmen eta agentzia politikoen jabe den *subjektu* baten gauzatze-ariketa (etengabea) da; zehatzago esan: 'dependentziak' agerraraziz, salatuz eta ezabatuz zehazten da zein den *norbera* eta zein den *arrotza*. Bistan da, ekintza horietan *geurezkotzat* jotzen dugun agentzia, ahalmen eta eragintza sortzen da, eta efektu horiei deitu ahal diegu 'independentziaren subjektua'. Hortaz, independentzia diogunean, norena da?

Kontuan har dezagun euskaldunak eta euskal herritarrak ez direla inondik ere '*apatridak*', estatukideak dira, gehienak estatukide normalizatuak... Inor bada Euskal Herrian estatu gabe ilegalak dira, alegia, paperik gabekoak: estatu-lotura ofizial eta legalik gabe bizi behar duten haiek. Baina euskal biztanle gehienek estaturik eduki badaukate. Eta gainera, espainiar estatuan autonomiak direla eta, badugu 'euskal izaera ofizialik' ere (eta nafar herritartasuna...). Baina independentistek ez dituzte erakunde horiek 'estatu propiotzat' jotzen, estatu horiekiko 'lokatu' dute euren burua: ez dira *geurezkoak*. Nork lokatu du, zehatz-mehatz, bere burua? Nor dira estatu propio berria nahi dutenak? Erantzun bila euskal *historizitatera* jo behar dugu.

Euskal Herriaren ideia modernoak bi erro ditu: foru-era-kundeak eta euskara. Eta hala-holako arrakasta izan badu Euskal Herri honek, bi horiekiko identifikazioak eta atxikimenduak bizirik zirauten gunetan izan da. Haietatik kanpo, ez da inongo estatua sortzeko mugimendurik izan. Hala ere, uztarturik baina ez guztiz baturik joan dira bi ildo horiek. Euskal Herria gorpuztu, hezurtu eta mamitu nahi izan duten guztiek ez dute euskara erabateko lehentasunez eta erabateko ezinbestekotasunez hartu. EHri forma instituzionala eman nahi izan diotenak maiz ez dira euskararen eta, oro har esan dezadan, euskarazko bizi-munduaren alde aritu.

Euskal estatu independentearen proiektuak ez du zentzurik bi tradizio (antolakuntza politiko-juridikoa / hizkuntza) horietatik kanpo bizi direnentzat. Bestek ikusi ahal diote zentzurik autonomia gradu bati edo besteri edo zuzenean beregain izateari (UPNk ozenki defendatzen du ‘nafar beregaintasuna’), baina espainiar eta frantses izateari uztea... hori euskara eta antolamendu juridiko-politikoak batzen ziren lurraldeetan jaio zen. Geroago batuko ziren industriaren eta ezkeraren eragina. Mapek ematen digute horren kontu zehatza: euskaldun kopurua eta independentisten kopurua korrelatiboak dira. Badirudi, beraz, euskaldunek sentitzen dutela euskal estatu baten beharra, agian sarriegi egin dutelako talka *izatez diren* estatuekin, eta horrela ere, kanpo-dependentsiak oso dituztelako agerian nozitzen, noraino eta euren burua estatutik kanpo eta haren aurka definitzeraino. Demagun, hipotesi moduan, pentsatzen dutela EH estatu bihurtuta euskarak aurrera egingo duela, hala lortuko duela normalaren identitatea. Zuzena al da ideia hori? EHko estatuak euskara salbatuko du?

Independentziaren *subjektua* independentzia ariketan artikulatzen da: nor ari da ariketa hartan?

Egin dezagun gogoeta Estatuaz: zer izan den eta zer den. Maiz Estatu *subjektutzat* hartzen dugu, normala da: Estatu

instituzioa den aldetik 'subjektu politiko eta juridikoa' baita. Eta mundu modernoa estatuka antolatu da, 'estatu forma' elkarrekin bizitzeko modu bakarra eta gorena izango balitz bezala. Baina modu horrez gain, bestela ere subjektutzat hartzen dugu estatua: Estatua errealitatea kreatu, gobernatu eta gidatzeko jende-antolamendu beregaina dela diogu eta ondorioz Subjektu beregainaren ezaugarriak egozten dizkiogu. Estatua errealitate-sortzailea dela ondo dakigu, areago, neurri handi batean estatuek sortu dute gure inguruko 'erreal', baina nola egin dute lan hura?

Estatuak, mugaz barrura nola kanpora, haren mendean bizi diren populazioen, jendeen, herrien, estamentuen, klaseen, hizkuntzen, eta abarren arteko 'borroka-guneak' dira

Subjektu moderno moldean ez, behintzat. Ez dago nolabait eskema hau: *subjektuaren gogoargia / bere oldezko helburua / ekintzaren planifikazioa / borondatezko ekimena / objektuaren erabilpena / helburuaren lorpena...* Horrez gain, Estatua jainkoa lakoa da, beregain, subirano, ahalguztidun..., jendeok ezin duguna Estatuak egin dezake. Estatuak izugarritzko ahalmen, baliabide, aliatuak, e.a., dituenek, eskura du zernahi helburu.

Burubide hartan, Estatuak subjektu dihardu gizartea deritzogun estatu-populazioa objektu delarik, baina halako irudia lekutan dugula uste dut. Nire irudiko, estatuak ez dira subjektuak, ez dira halako subjektuak. Estatuak mugaz barrura nola mugaz kanpora *borroka-guneak* dira, tentsio eta antagonismo-eremuak. Estatu mendean bizi diren populazioen, jendeen, herrien, estamentuen, klaseen, hizkuntzen, eta abarren arteko *guda-guneak* dira gehienbat, inoiz ere, negoziazio-guneak.

Agerikoa da gehienetan zeinek irabazi duen guda hori, eta nola maiz estatua monopolizatu duten taldeek eremua baketu eta borroka-gunetik beste guziak egotzi dituzten. Historia hori ondo ezaguna da. Baina, estatua ez da inoiz soil-soilik

estatu-aparatuen multzoa; hori izanik ere, Estatuaren baitan egikaritzen da 'gizarte zibila' deritzoguna eta zehazten nola-ko 'autonomia' duen estatu-aparatuetatik. Baina, ez aparatu horietan, ezta estatupeko populazioetan, Estatuak ez du 'subjektu bakarraren izaera'. Eta ez da estatu-aparatu kanpoko existitzen den Subjektu baten lanabesa. Hala aurkezten bada ere *Estatu Subiranoen Ideologia* nazionalistan.

Estatuan *subjektibitate* asko ari dira jokoan. Alegia, gune gisa ulertzen badugu, berehala konturatzen gara estatuan ez dagoela agentziadun entitate bakar bat eta jende asko ari dela bai aparatuetan, bai populazioetan, lehian eta borrokan, elkarren aurka edo aliantzak eginez, zein bere interes, helburu eta balioen alde.

Esan bezala, maiz borroka-eremua baketu eta aparatuak klase baten zerbitzuan jarri dira. Estatu totalitarioetan erraz sumatzen da hori, aparatuen presentzia noranahi zabaltzen baita, baina 'estatu liberaletan' ere subjektibitateak atomizatuz aise ezartzen da antagonismo gabeko 'gizarte zibila'. Eta kasu guztietan *herri* deritzogu subjektibitate dibertso eta subertsiboak artikulatzeari, mugiarazteari eta agentzia eraldatzailea sortzeari. *Herria* deritzogu Estatuz kanpo den bestetasun artikulatuari.

Herria ariketa bat da. Ez dago behin betiko eginda, ez dugu bere buruz eginda topatuko. Oroz gain, herria jende-ariketa baita: jendea arian, esan nahi baita. Ez da, hortaz, lehengo 'subjektu' moduko bat, baina eragintza badu, ordea: ez da 'agentziadun entitate kolektiboa', agentzia (edo eragintza) sortzen duen ariketa biltzaile edo kolektiboa baizik. Funtsezkoa da ariketa hartan subjektibitateak, hots, mendeko dibertsoak artikulatzea. Maiz metafora edo irudi baten bidez egin da lan hori; eta nik ez dakit gaur egun noraino behar dugun metaforarik, ordezkariarik, alegoriarik, pertsonifikaziorik eta, arestiko hitzak erabiliz, Adierazle Nagusirik. Nik bestelako jarrera defenditu dut: artikulazioan ez dadila dibertsitatea galdu eta, aldi berean, afektu zein zentzu pizgarriak erabil daitezela artikulazioa bizkortzeko.

Inguru honetan herria ernatu eta suspertu duen ariketarik izan bada, nik esango nuke Euskal Herriaren aldeko mugimendua izan dela. Hala ulertu ahal dugu *euskal subjektibitate*: estatuen kontrako ariketa zaildua. Izan ere, Estatuan lortzen eta galtzen dituzten posizio erlatiboan arabera antolatzen dira subjektibitateak ‘gizartean’, eta, itxura batean, estatuz kanpokoak izango balira bezala jokatzeko dute. Kasu askotan, gurean bezala, estatu aurreko eta estatuz kanpoko ezaugarrietan antolatutako singularitasunak dira, baina subjektibitate gisa estatuekiko hartu-eman gatazkatsuetan mamitu eta gauzatu direnak. Euskal Herria, hitz gutxitan, estatuen kontra biziraun duen ‘singularitasuna’ izan den neurrian bilakatu da subjektibitate, tentsio-ariketa hartatik eratorri da *euskal subjektibitate*. Independentziaren aldeko mugimendua izan da, ariketa horren ildo bat izaki ere, hoberen ikusarazi diguna zein zen jokoan ari zen bestetasuna eta zertan zen *dibertsoa*.

Bestalde, ez da batere arraroa Estatua beretzat zuten askok orain subiranotasuna berreskuratu behar dutela sentitzea eta aldarrikatzea. Estatua, diote, oligarken aparatu bihurtu da, goi-kastek edo interes-taldeek lapurtu diote herriari estatua. Dena den, herriak ez du estatua guztiz galdu (gizartea irabazi ez duen bezala). Guk herrikotzat jotzen ditugu udal-txeak edo aldundiak, estatukoak izaki. Baina posizio horiek ahulak dira estatu-aparatuen hierarkian eta hor dago koska: nola kendu gaineratik ‘dependentzia arrotzak’. Banaezinak dira, beraz, herria eta independentzia kontzeptuak, herria beti baita ariketa independentista eta subiranista: herria, berriro diot, (nagusien) menperatzearen kontra artikulatzen diren dibertsoen ariketa subertsiboa baita. Herria beti izaten da dependentzia edo dominazioei aurre egiten dien ariketa. Alde horretatik, herria beti izaten da *de facto* zer edo zertan independentea: gu, euskal independentistok, independentziaren lehendabiziko gradua lortuta dugu jadanik, gure bestetasunaren baieztapena baita gradu hori.

Euskal independentzia ere egikeran den ariketa da. Jakina, ez da hori bakarrik. Baina noizbehinka nabarmendu beharko

Estatuaren 'erabilera'
defendatzen dut,
eta ez inondik
inora estatuaren
beregaintasun
sinbolikoa; estatua
ez da helburu bat:
bitarteko bat da

genuke independentzia ez dela inoiz dena-ala-ezereko kontua, ez dela helduko egun bat non euskal estatu independentea lortuta gure xede guztiak beteko diren, estatu horretan ere, oraingoan bezala, posizio eta eragimen borrokak egongo

direla, estatupeko gizarte hartan ere antagonismoak egongo direla eta han ere herria artikulatu eta agentzia eraldatzailea sortu beharko dela, zertarako eta estatu horretan independentzia graduak lortzeko.

Horrenbestez, inoizko Estatu (independente)aren fetitxismoan guztiz erori gabe, Independentzia bestela pentsatu nahiko nuke, ariketa gisan: jendeek bere buruaz eta bere agentziaz jabetze aldera egiten duten ariketa. Edota Estatuaren menpe eta Estatuaren borroka-guneetan arian-arian egin beharreko borroka dela. Hartan zertzen da (euskal) herria deritzoguna. Egungo ariketa da, gaur-gaurkoa, eta ez da inoizko estatu independente batean bukatuko. Adi, euskal herriaren independentziaz ari naiz, euskal jendeen burujabetzeaz. Horregatik ere ez dago inongo kontraesanik gaurko estatu-erakundeetan, herrigintza kolektiboan edota eguneroko bizitzan egiten diren independentzia-ahalginen artean, guztietan gauzatzen ari baikara euskal besetasunaren burujabetza.

Ikuspegi horretatik esan daiteke estatua herriaren tresna bilakatu daitekeela, alegia, dibertsoen artikulazioa piztu duten helburuak lortzeko abagunea edo aukera izan daitekeela. Ez berezko subjektua, ezta tresna ahalguztiduna: baliatu eta lortu beharreko *aukera* baizik. Ikusten denez, estatuaren *erabilera* defendatzen dut, eta ez inondik inora estatuaren beregaintasun sinbolikoa; estatua ez da helburu bat: bitarteko bat da, jendeen askatasuna gauzatzeko aukera eremu bat. Hala izan dadin estatua 'konkistatu' behar da, oraingoan ezinezkoa

bada, beste estatu propioa sortuz. Beste joko-eremu bat lortu beharko dugu mendeko dibertsook, onuragarriagoa izango zaigun beste bat.

Errepublika da herri ariketaren efektua

Labur bildurik, honako tesi hauek aurkeztu nahi izan ditut:

- independentziaren helburua eta ondorioa jendeen burujabetza da;
- estatu independentea, helburua barik, dibertso subertsiboen helburuek aukerarik izan dezaten baliabide edo abagunea da;
- horregatik, independentismo estatuzalea proiektu gisa aurkeztu behar da: edukiz beteta, dibertso subertsiboak artikulatuz;
- totalizazioari uko egin behar diogu, alegia, kausa baten mendera edo zerbitzura gainerako guztiak ezarri gabe elkar sustengatu dezaten elkarketak eta elkar kutsatzea bultzatu behar dira;
- zinezko independentzia jendearena da, ez estatuarena (estatu oligarkiarena edo merkatuarena izan baitaiteke), eta hemen estatu independentea aldarrikatuz bere buruaz jabetzen ari den jendea gehienbat euskaldunak dira;
- euskal (herriaren) independentzia da, beraz, estatu independentearen aldarrikapenaren xedea;
- hori lortze aldera zabaltzen den proiektuan artikulatu behar dira gainerako dibertsitate subordinatuak eta beti jendeak burujabetzeko ariketan, *herri* deitu dudana hartan.
- hala ere, independentzia burujabetzeko ariketa denez, herri jardunez bere buruaz jabetu eta bere burua ahalduntzeko ariketa denez, ez da etorriko estatu baten eskutik (hura aukera onuragarria izaki ere); etengabeko jarduna izan behar du;
- jardun horrek eszenatoki batzuk ditu: estatu-erakundeak, gizarte zibileko jardunak eta lekuak, herrigintza zabala, eguneroko bizi-praktikak, e.a; horietan guztietan euskal

independentzia ez da soilik estatu propio baten eskaera, euskal herritar burujabe jardutea da;

- euskal subiranistek *herri burujabetza* defenditzen duenari sinestarazi beharko diote edonoren burujabetza oraingo estatuetan bainoago euskal independentzian bermatzen dela.

Azkenik. Herria ariketa dela esan dut, dibertso izatera kondenatuta daudenen ariketa subertsiboa: mendekoaren burujabetzea baita. Euskal independentzia ariketa horretan kokatu behar dugu, funtsean, mendeko dibertsoei artikulazio eremua eskaintzen dielako eta horrela burujabetza lortu, sustatu eta praktikatzeko aukera eman. Nik horri *euskal errepublika* deitu nahi diot: ondare komunak burujabe sortzeko eta gobernatzeko euskal ekintzaileek egiten duten gonbita, eskaintzen duten espazio, sare eta jardunbide publikoa. Jardunez ere, horretan dihardute euskal ekintzaileek. Ez da itxaron behar *euskal errepublika* sortzeko inoizko estatu independentearen aldarrikapen egunera: errepublika hori etengabe goaz praktikatu, hartan jardunez, egunez egun. 🍷